

ART-PEDAGOGIKA ASOSIDA O'QUVCHILARNING KREATIV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART- SHAROITLARI VA METODIK ASOSLARI

Najimova Ayjamal Shamshetdinovna

**Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti
pedagogika mutaxassisligi magistranti**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20034262>

Annotatsiya: Mazkur maqolada art-pedagogika asosida o'quvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodik asoslari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida kreativlikni shakllantirishning ahamiyati asoslab berilgan hamda art-pedagogik yondashuvning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishda samarali metodlar, pedagogik omillar va ularning natijadorligi ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: art-pedagogika, kreativ kompetensiya, ijodiy fikrlash, pedagogik shart-sharoitlar, metodik yondashuv, ta'lim jarayoni, innovatsion metodlar.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ АРТ-ПЕДАГОГИКИ

Нажимова Айжамал Шамшетдиновна

магистрантка по специальности педагогика,

Государственный педагогический институт имени Ажинияза, город Нукус

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические условия и методические основы развития креативных компетенций учащихся на основе арт-педагогика. Обоснована значимость формирования креативности в современной системе образования, а также раскрыты теоретические и практические аспекты арт-педагогического подхода. Кроме того, рассматриваются эффективные методы, педагогические факторы и их результативность в развитии творческого потенциала учащихся.

Ключевые слова: арт-педагогика, креативная компетенция, творческое мышление, педагогические условия, методический подход, образовательный процесс, инновационные методы.

PEDAGOGICAL CONDITIONS AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE COMPETENCIES BASED ON ART PEDAGOGY

Najimova Ayjamal Shamshetdinovna

Master's student in Pedagogy,

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz

Abstract: This article analyzes the pedagogical conditions and methodological foundations for developing students' creative competencies based on art pedagogy. The importance of fostering creativity in the modern education system is justified, and both theoretical and practical aspects of the art-pedagogical approach are presented. In addition, effective methods, pedagogical factors, and their effectiveness in developing students' creative potential are highlighted.

Keywords: art pedagogy, creative competence, creative thinking, pedagogical conditions, methodological approach, educational process, innovative methods.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirish bugungi kun pedagogikasining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Global ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar, raqamli texnologiyalarning tezkor rivojlanishi hamda axborot oqimining keskin ortishi ta'lim jarayonidan faqat tayyor bilimlarni emas, balki mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va innovatsion qarorlar qabul qilish qobiliyatiga ega shaxslarni tayyorlashni talab etmoqda.

Bugungi kunda jamiyatning barcha sohalarida raqobatbardosh kadrlar tayyorlash masalasi dolzarb bo'lib, bu jarayonda o'quvchilarning kreativ fikrlashi muhim o'rin tutadi. Chunki kreativ kompetensiyaga ega shaxslar muammoli vaziyatlarni tez va samarali hal eta oladi, yangi g'oyalar yaratadi hamda mavjud bilimlarni amaliyotga ijodiy tatbiq etadi. Shu sababli ta'lim tizimida kreativlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish zarurati ortib bormoqda.

An'anaviy ta'lim jarayoni ko'pincha o'quvchilarning tayyor bilimlarni o'zlashtirishiga qaratilgan bo'lib, bu yondashuv ijodiy fikrlashni to'liq rivojlantirish uchun etarli imkoniyat bermaydi. Natijada, o'quvchilarda reproduktiv fikrlash ustunlik qiladi va bu ularning mustaqil ijodiy faoliyatini cheklab qo'yishi mumkin. Shu bois, ta'lim jarayoniga innovatsion va interfaol yondashuvlarni joriy etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Shu o'rinda art-pedagogika alohida o'rin egallaydi. Art-pedagogika san'at vositalari orqali o'quvchilarning emotsional, intellektual va ijodiy rivojlanishini ta'minlovchi pedagogik yo'nalish bo'lib, u o'quvchilarda nafaqat estetik didni, balki kreativ fikrlash, tasavvur va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonini jonlantiradi, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularni faol ijodiy faoliyatga jalb etadi.

Art-pedagogikaning yana bir muhim jihati shundaki, u o'quvchini ta'lim jarayonining passiv ishtirokchisi emas, balki faol ijodkor subyekt sifatida shakllantiradi. Bu esa zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv talablariga to'liq mos keladi.

Mazkur maqolaning maqsadi - art-pedagogika asosida o'quvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodik asoslarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, shuningdek, ularni ta'lim jarayonida samarali qo'llash imkoniyatlarini aniqlashdan iborat.

Asosiy qism. Art-pedagogika zamonaviy pedagogika fanining innovatsion va integrativ yo'nalishlaridan biri bo'lib, u ta'lim jarayonida san'atning turli turlaridan foydalanish orqali o'quvchilarning shaxsiy, intellektual, emotsional va ijodiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan. Ushbu yondashuvning asosiy mohiyati shundan iboratki, u o'quvchini tayyor bilimlarni qabul qiluvchi subyekt emas, balki ijodiy jarayonning faol ishtirokchisi sifatida shakllantiradi. Natijada o'quvchi nafaqat bilimlarni o'zlashtiradi, balki ularni qayta ishlaydi, yangicha talqin qiladi va amaliy ijodiy faoliyatda qo'llaydi.

Kreativ kompetensiya zamonaviy ta'limda shaxsning eng muhim integral sifatlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. U o'quvchining mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarga noodatiy yondashishi, yangi g'oyalar ishlab chiqishi, innovatsion echimlar topishi hamda o'z ijodiy faoliyatini rejalashtira olishi va amalga oshirishi kabi ko'nikmalar majmuasini o'z ichiga oladi. Ilmiy adabiyotlarda kreativ kompetensiya ko'pincha motivatsion, kognitiv, faoliyatga oid va reflektiv komponentlarning o'zaro integratsiyasi sifatida talqin etiladi. Bu esa uning murakkab psixologik-pedagogik tuzilishga ega ekanligini ko'rsatadi.

Art-pedagogika asosida kreativ kompetensiyalarni rivojlantirish murakkab, ko'p bosqichli pedagogik jarayon bo'lib, u bir qator shart-sharoitlar va metodik yondashuvlarni talab etadi. Avvalo, ta'lim muhitining ijodiy va psixologik jihatdan qulay bo'lishi muhimdir. Bunday muhitda o'quvchilar o'z fikrini erkin ifoda etish, xatolardan qo'rqmaslik, yangi g'oyalarni sinab ko'rish va tajriba qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa kreativ fikrlashning tabiiy rivojlanishi uchun asos yaratadi.

Shuningdek, o'quv jarayonining shaxsga yo'naltirilgan bo'lishi kreativlikni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir o'quvchining individual qiziqishlari, psixologik xususiyatlari va qobiliyat darajasini inobatga olish uning ijodiy salohiyatini to'liq ochib berishga yordam beradi. Bunday yondashuv differensial va individual ta'lim tamoyillariga asoslanadi.

Art-pedagogik jarayonda interfaol va innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish ham muhim metodik shartlardan biridir. Xususan, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, evristik suhbatlar, "aqliy hujum" (brainstorming), klaster, sinkveyn, rolli o'yinlar kabi metodlar o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu metodlar o'quvchini tayyor javobni qabul qilishdan ko'ra, mustaqil izlanish va echim topishga yo'naltiradi.

Art-pedagogikaning o'ziga xosligi shundaki, u san'atning turli shakllarini ta'lim jarayoniga integratsiya qiladi. Tasviriy san'at (rasm chizish, kollaj, grafik dizayn), musiqa (tinglash, tahlil qilish, ritm bilan ishlash), teatr (sahnalashtirish, rol o'ynash), raqs va harakatli faoliyat o'quvchilarning emotsional va ijodiy rivojlanishiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bu faoliyat turlari o'quvchilarda obrazli fikrlash, estetik idrok, emotsional ifoda va tasavvur qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, muammoli va ijodiy vaziyatlarni yaratish ham kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim metodik vosita hisoblanadi. Bunday vaziyatlarda o'quvchilar real yoki sun'iy yaratilgan muammolarni tahlil qiladi, turli variantlarni solishtiradi va eng maqbul echimni tanlashga harakat qiladi. Bu jarayon ularning analitik va sintetik fikrlashini rivojlantiradi.

Guruhli ijodiy faoliyat ham art-pedagogik jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Jamoada ishlash o'quvchilarda kommunikativ ko'nikmalarni, hamkorlik madaniyatini va jamoaviy ijodiy natija yaratish qobiliyatini shakllantiradi. Bu esa zamonaviy kompetensiyaviy ta'lim talablariga to'liq mos keladi.

Zamonaviy ta'lim sharoitida raqamli texnologiyalardan foydalanish art-pedagogikaning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Multimedia vositalari, interaktiv platformalar, grafik dasturlar, raqamli dizayn va virtual ta'lim muhitlari o'quvchilarda raqamli kreativlikni rivojlantiradi. Bu esa ularning XXI asr ko'nikmalariga ega bo'lishiga yordam beradi.

Shu bilan birga, o'qituvchining kreativ-pedagogik kompetensiyasi ham hal qiluvchi omil hisoblanadi. Pedagog o'zi ijodkor, innovatsion fikrlovchi va turli metodlarni samarali qo'llay oladigan mutaxassis bo'lishi lozim. Chunki art-pedagogik jarayonda o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki ijodiy jarayonni boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va ilhomlantiruvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, art-pedagogika asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning kreativ kompetensiyalarini kompleks rivojlantiradi. Ularning nafaqat bilim darajasi, balki ijodiy fikrlash, mustaqillik, tashabbuskorlik va innovatsion yondashuvlari ham shakllanadi. Shu sababli, art-pedagogik texnologiyalarni ta'lim tizimiga keng joriy etish zamonaviy pedagogikaning dolzarb va strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, art-pedagogika asosida o'quvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy ta'limning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish hamda emotsional va intellektual faolligini oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ijodiy ta'lim muhiti yaratish, interfaol va innovatsion metodlardan foydalanish, individual yondashuvni ta'minlash hamda raqamli texnologiyalarni qo'llash kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishning asosiy pedagogik shart-sharoitlaridir.

Umuman olganda, art-pedagogik yondashuv ta'lim jarayonini faollashtiradi va o'quvchilarning ijodiy salohiyatini ochib berishga xizmat qiladi. Shu sababli, ushbu texnologiyalarni ta'lim amaliyotiga keng joriy etish zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifalaridan biridir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. .Ю.Левченко “Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании” Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: Учебник для вузов / Е.А. Медведева, И.Ю. Левченко, Л.Н. Комиссарова, Т.А. Добровольская. - М.: Академия, 2001.
2. Е.А.Медведевой “Артпедагогика и арттерапия” в специальном и инклюзивном образовании. Учебник 2018 г.
3. Анисимов В.П. Арт-педагогика как система психологического сопровождения образовательного процесса // Вестник ОГУ. №4 (2003)
4. Сергеева Н. Ю. Арт-педагогика как ресурс гуманитаризации школы нового века // Проблемы искусства в XXI веке: Задачи школы: Сборник статей по материалам Международной научно-практической конференции (Санкт-Петербург, 22-23 ноября 2010 г.)